

De schoolpleinen van de Nijmeegse Jenaplan-school De Lanteerne hebben veel mogelijkheden om in de lessen te gebruiken. School en ontwerper werken hiervoor nauw samen, ook na de aanleg, om leerkrachten en kinderen vertrouwd te maken met de mogelijkheden die deze rijke buitenomgeving biedt.

Wereldplein in ontwikkeling

Tekst: José Berndt, Jan Kersten

Foto's: Bureau Niche

Jenaplanschool De Lanteerne is een grote school met drie pleinen, een groot dierenverblijf, een educatieve natuurtuin en een sportveld. Eigenlijk zijn het drie oude gebouwen met drie schoolpleinen die allemaal op een of andere manier verbonden zijn. Alles meegerekend is er per kind ongeveer 10 m² buitenterrein beschikbaar. Vanaf 2014 zijn er plannen gemaakt en vervolgens heeft er in stappen een complete metamorfose plaatsgevonden. Niet alleen zijn de drie pleinen en de educatieve natuurtuin aangepast. Ook is er werk gemaakt van een werkplaats/techniekplek met openslaande deuren naar buiten. Voor het zover was heeft het team

zichzelf vragen gesteld: “Wat hebben kinderen nodig om zich te kunnen ontwikkelen? Hoe zou de buitenruimte daarin kunnen ondersteunen? Hoe kan dat aansluiten op het aanbod binnen?” De gelegenheid is er maar dat gaat niet vanzelf. Nu de buitenruimte er ligt, werkt het team aan de uitwerking van de educatieve mogelijkheden.

Waarom Wereldplein?

Wereldoriëntatie speelt een belangrijke rol in het Jenaplanonderwijs. De Lanteerne zette in 2012 al een grote stap met het opzetten van het leerplein binnen; een ruimte bestaande uit tien ateliers – van Uitvinderij waar kinderen met gereedschap kunnen werken tot Proeverij waar recepten worden bereid – waar leerlingen vanuit

verwondering werken aan hun eigen leervraag. Bestonden de vragen in het begin nog voornamelijk uit doe-vragen, de vragen krijgen, mede door de inzet van pabodocenten en -studenten, steeds meer diepgang, kinderen leren nu ook hoe ze leren. Toch is een middag vraaggestuurd leren binnen de schoolmuren niet voldoende. De wereld begint buiten. ‘Outdoor learning’ in een betekenisvolle omgeving als structureel onderdeel van het lesprogramma aanbieden is noodzakelijk. Het is daarom dat we de pleinen Wereldpleinen genoemd hebben. In de pleinen liggen wel tien klaslokalen opgesloten! We hebben gekozen voor een aantal thema’s die er in de samenleving toe doen (water, natuur, energie, bouwen, voedsel, gezondheid/bewegen).

Jenaplanschool De Lanteerne

Henri Dunantstraat 8

6543 KR Nijmegen

Totaal circa: 650 leerlingen

Oorspronkelijk drie (oude) gebouwen, drie pleinen (A, B en C) en een educatieve natuurtuin

Onderdelen

Totale oppervlakte van de pleinen is 4200 m²

Educatieve natuurtuin 865 m²

Aangrenzend kunstgrasveld

(gemeente) 1000 m²

Al met al per kind ongeveer 10m²

Twee belendende kinderopvang-

organisaties hebben een eigen

buitenruimte en maken ook

gebruik van de pleinen.

Technieklokaal/werkplaats 40 m²

Modelverordening VNG 3 m² per leerling (voor vrije uitloopkippen 4

m²) met een minimum van 300m².

Vanaf 200 leerlingen kan worden

volstaan met 600m².

Een goede leerkracht kan meer teweegbrengen dan een groen plein. Een inspirerende leerkracht zonder onderwijsconcept kan fantastisch onderwijs opleveren en andersom een puinhoop. Alle twee is natuurlijk helemaal top.

Hoeveel stroom kun je opwekken?

Voorbeelden met water

Op een heuvel staat een handpomp. Het water loopt uit in een delta. Een slang eraan geeft nog meer educatieve mogelijkheden, bijvoorbeeld een uitdaging als: 'Kunnen jullie met een fietswiel (met dynamo) stroom opwekken?'

De watertafel is van roestvrij staal en heeft een waterreservoir. Het water kan met een elektrisch pompje rondgepompt worden. Door de watertafel met een beetje zand op en neer te bewegen kun je, in het klein, zien wat de beweging van de zee doet met zand en hoe een waterloopje sediment meevoert.

Maar de waterbak kan natuurlijk ook gebruikt worden om een beverburcht te bouwen.

Het hele plein en delen van het dak zijn afgekoppeld van het riool. Behalve subsidie levert het ook leuke effecten op zoals water dat vanuit de regenpijpen dwarrelt of neerstort in een waterbak.

Educatieve natuurtuin

De bestaande, verwaarloosde educatieve natuurtuin van het voormalige Slingertouw (centrum voor techniek en natuur voor alle Nijmeegse

scholen) is opnieuw aangepakt. Hier staat ecologisch onderzoek centraal. Dit deel ligt in een afgeschermd hoek zodat het is gevrijwaard van te grote speeldruk. Het is een plek met grote soortenrijkdom aan (eetbare) planten en tal van biotoopjes als stenenhopen, houtstammen, nestkasten, vlinderkasten, bijenhôtels voor dieren. Hier kunnen kinderen in alle seizoenen onderzoek gaan doen.

Het doel van deze natuurtuin is om kinderen kennis over en respect voor natuur mee te geven. Beleving

Overdekte werkplek met openslaande deuren

Overzicht

ontwerp wereldplein A

ontwerp wereldplein B

ontwerp wereldplein C

De natuurtuin

Zelf onderzoeken (Foto: Sigrun Lobst, niet op de Lanteeke)

en plezier staan centraal. We hopen dat:

- Kinderen gaan beseffen dat hun gedrag invloed heeft op de natuurlijke omgeving.
- Ze daardoor duurzamer handelen met respect voor de natuurlijke omgeving;
- Ze vanuit een zingevende houding vorm willen geven aan de natuurlijke omgeving.

In maart is er een interne studiedag waarin we de educatieve mogelijkheden verder gaan uitwerken, samen met het team.

Vertrouwd raken

Je hoopt natuurlijk dat het plein meteen volop benut wordt. Leerkrachten hebben echter tijd nodig om vertrouwd te raken met de mogelijkheden. Begeleiding, dingen eerst een keer samen doen helpt daarbij. Vervolgens kan een leerkracht als vanzelf uitbreiden en beter inspelen op vragen van kinderen.

Het plein biedt allerlei mogelijkheden. Als je stilstaat bij een prachtige acacia op het plein in herfstkleur en beseft hoe de boom zich voorbereidt op de winter krijg je vanzelf weer de verwondering, nieuwsgierigheid

en respect die je graag op kinderen overbrengt. Het bladgroen dat wordt afgebroken, de verkleuring, de blaadjes die afvallen (waarom eigenlijk?). Als je met een klas om een boom gaat staan en alle aspecten van het leven van een boom bespreekt en bekijkt dan komt de boom echt tot leven. Of zoals José het zegt: “Elke keer als ik nu het plein oploop zie ik de boom en ben ik even uit de gedachten”.

Dit najaar hebben de leerlingen meer dan 1000 voorjaarsbolletjes geplant. Dat is al een belevenis op zichzelf. “Ik zit helemaal in de natuur” zei Jayte met de gelakte nagels nadat ze een half uur lang

met veel moeite bolletjes de grond in drukte. Maar wat is zo’n bolletje eigenlijk? Hoe ziet het eruit vanbinnen? Voor je het weet gaat het over de extreem verfijnde energiehouding in de natuur.

Dit jaar werken we een aantal mogelijkheden uit zodat het team handreikingen krijgt om het plein te benutten. Soms als een kort biologisch moment waarbij we even stil staan bij iets wat te zien is maar ook in de vorm van een doorlopende leerlijn voor buiten en een natuurpad voor de onderbouw. Zo werken we op verschillende niveaus aan het benutten van de kansen die dit plein biedt.

Zelf ervaren is ook voor de leerkrachten belangrijk

Er is een huisje met een zonnepaneel op het dak. Het paneel zorgt ervoor dat er licht schijnt in de 'zandtovertafel', met ledverlichting onder een perspexplaat. Op de plaat kunnen kinderen met zand tekenen. Met tegenlicht geeft dat een heel mooi beeld.

We zien veel positieve aspecten én we zien ontwikkelpunten:

- Kinderen zijn veel rustiger tijdens en na het buitenspelen. Kinderen verbinden zich met hun spel, met materiaal, met de natuur en met elkaar. Er zijn daardoor minder conflicten. En dat heeft uiteraard ook effect op het welbevinden van de leerkrachten. Ze genieten zichtbaar van het buitenspel tijdens het surveilleren.
- De akoestiek is enorm verbeterd. Door de harde materialen moesten vroeger de ramen van lokalen boven dicht tijdens de pauzes. Het 'zwembadeffect' is weg door de planten en zachte ondergrond.
- Het kost tijd om de verbinding tussen binnen en buiten te laten groeien. De gewoonte om je

onderwijs binnen te geven is hardnekkig. Daarnaast zijn er steeds minder leerkrachten die affiniteit hebben met natuuronderwijs. Uit 'de Staat van het onderwijs': 'Resultaten natuuronderwijs blijven achter bij rekenen ... Maar 8 procent van de leraren heeft de afgelopen jaren vakinhoudelijke bijscholing gevolgd'.

- Educatieve activiteiten mét de leerkrachten uitvoeren helpt enorm. Goed voorbeeld doet goed volgen. Kinderen en leerkrachten leren samen maar zonder externe steun bij de uitvoering komt er van innovatie op het gebied van natuur- en eco-onderwijs weinig terecht.

Nawoord Jan Kersten

'Het is fijn dat ik me een lange periode heb kunnen verbinden aan één (geweldige) school. Elke keer als ik op school kom word ik getroffen door hoe de kinderen bezig zijn. De nieuwsgierigheid, de eerlijkheid, de onbevangenheid in het spel, de vragen die ze stellen, de intensiteit waarmee ze de omgeving ontdekken en gebruiken. Het is prachtig om mee te maken. Ook om te zien hoe de leerkrachten ervan genieten. De motivatie om het goed te doen voor de kinderen en om ze heel veel mee te geven is erg groot.' In mijn volgende leven word ik onderwijzer.

Zelf zien?

Op zaterdag 19 maart organiseert Springzaad de inspiratiedag Groene verwondering

- De ontmoeting van kind en natuur, en onze rol daarin.

Deze dag wordt gehouden bij de Lanteerne. Zie voor meer informatie pagina 19.

We hebben er vertrouwen in dat we met team en kinderen onze doelen gaan halen in 'ons reepje aarde' om onze school (zie het gedicht op de achterzijde van deze Oase).

José Berndt is directeur van de Lanteerne.

Jan Kersten is ontwerper en eigenaar van bureau Niche.

Informatie

www.delanteerne.nl

www.bureauniche.nl

Youtube, zoek op: 'Wereldplein de Lanteerne' (korte film die een leuk beeld geeft van hoe het plein gebruikt wordt).